

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут психології та педагогіки РДГУ
Кафедра загальної психології та психодіагностики
Кафедра вікової та педагогічної психології
Кафедра практичної психології та психотерапії**

Актуальні питання психологічної науки

**Альманах студентського наукового
товариства**

Випуск 12

Рівне - 2018

ББК 88

А 43

УДК 159.9

Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. – Випуск 12. – Рівне: РДГУ, 2018. – 166 с.

Головний редактор:

Ямницький В.М. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ.

Редакційна колегія:

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, академік АВШ, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, директор Інституту психології та педагогіки РДГУ, перший проректор РДГУ;

Воробійов А.М. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Павелків В.Р. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету РДГУ

Литвиненко С.А. – доктор педагогічних наук, професор кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Безлюдна В.І. - кандидат педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Главінська О.Д. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Корчакова Н.В. – кандидат психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Рудь Г.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Романюк В.Л. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Созонюк О.С. - кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ.

Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ (протокол № 5 від 31 травня 2018 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

Зміст

Зміст	3
Вступ	6
Альтмарк А. Психологічний аналіз особистісного та професійного зростання майбутніх психологів.....	7
Бакун К. Розвиток соціального інтелекту як чинник успішної адаптації особистості.....	9
Бенещук А. Особливості формування інтелектуальної готовності старших дошкільників до навчання у школі	11
Берестень Т. Експериментальне дослідження впливу середовища на формування поведінки девіантного підлітка	13
Бігун Л. Дослідження мотивації навчальної діяльності молодших школярів.....	15
Бунечко Ю. Вплив рівня домагань на прагнення особистості до самоактуалізації	16
Бутенко С. Значення духовності в розвитку особистості.....	18
Войчук А. Психологія мотивації до навчання учнів	21
Волович М. Образ ефективного лідера у соціальній психології	22
Воробей І. Психологічні особливості формування стресостійкості як фактора успішної учбової діяльності студентів-психологів	24
Гандзюк К. Соціально-психологічні чинники становлення статевої ролі ідентифікації підлітків	26
Главінська Е. Соціально-психологічна адаптація студентів-першокурсників як механізм соціалізації	30
Горбова А. Зміст поняття «життєва перспектива».....	32
Гордійчук О. Причини виникнення професійного вигорання у медичних працівників	34
Іваник С. Особливості прояву агресивності у студентської молоді	38
Ісічук О. Ціннісні орієнтації як складова спрямованості особистості: історіографія проблеми	40
Карпик О. Психологічні детермінанти виникнення конфліктів старшокласників з педагогами.....	43
Коноплицька Ю. Особливості розвитку емоційного інтелекту у підлітковому віці.....	45
Корчакова В. Соціально- відповідальний маркетинг як інструмент психологічного впливу на споживача	47
Кузьмич Г. Психологічні особливості проявів булінгу	50
Лавренчук К. Основні причини виникнення тривожності у молодшому шкільному віці.....	52

Лавренко В. Розвиток пізнавальних процесів у період дошкільного дитинства	54
Левчук А. Смесложиттєві орієнтації як чинник професійного становлення майбутніх психологів	55
Левчук Л. Психологічні особливості визначення готовності дитини до навчання у школі.....	57
Лехкобит В. Динаміка формування рефлексії у майбутніх психологів під час професійної підготовки.....	60
Лехкобит М. Інтернет-залежність підлітків як актуальна проблема сьогодення	62
Лисюк І. Психологічний зміст поняття «самоусвідомлення особистості».....	64
Ліщук І. Психологічні особливості особистісної рефлексії студентів-психологів.....	66
Лоза С. Саногенне мислення та психічне здоров'я особистості.....	68
Лозицька К. Психологічні особливості самоактуалізації студентської молоді	70
Максимчук В. Психологічні особливості вияву лідерських якостей у студентів-психологів	73
Мартинюк А. Емоційний стан старшокласників перед ЗНО.....	75
Марчук М. Психологічні особливості девіантних проявів у ціннісному вимірі особистості	77
Матухно Є. Методи проєктивної психології: можливості та перспективи	80
Мельник І. Вплив емоційних станів тривоги та страху на особистість	83
Мирончук Д. Вплив стилю сімейного виховання на міжособистісні стосунки підлітків	85
Мислінчук Ю. Дослідження соціально-психологічних особливостей здатності особистості до емпатії.....	88
Михайлова І. Вплив мікросоціуму на формування самооцінки.....	91
Намлієва Г. Особливості особистісних змін військовослужбовців внаслідок участі в АТО	94
Недільська А. Формування психологічної готовності майбутніх педагогів до професійної діяльності	97
Нетреба С. Теоретичний аналіз соціально-психологічної адаптації особистості	100
Нечидюк М. Особливості застосування арт-засобів в системі розвитку емоційного інтелекту	102
Одейчук І. Фізіологічні та психологічні симптоми стресу як загального адаптаційног осиндрому.....	104
Олійник К. Психологічні особливості впливу емоційного вигорання на професійну діяльність в дорослому віці	106

Онисковець Б. Мотиваційні чинники перфекціонізму сучасної студентської молоді	108
Остапенко М. Дослідження типів темпераменту у сучасних студентів	110
Першко О. Екологічні цінності як чинник особистісного ставлення підлітків.....	113
Погулясва М. Психолого-педагогічні чинники розвитку творчого потенціалу особистості студента у процесі навчання у ВНЗ	115
Похильчук А. Психологічні особливості самооцінки чоловіків та жінок	117
Прокопович І. Психофізіологічні складові творчого потенціалу особистості.....	119
Работій М. Модель розвитку позитивної «Я-концепції» майбутніх практичних психологів	121
Рєбій І. Експериментальне дослідження взаємозв'язку особистісної рефлексії та креативності	124
Речун Н. Психологічні чинники конфліктної поведінки у юнаків	126
Рудь О. Взаємозв'язок рівня емоційного інтелекту із допінг-стратегіями особистості.....	129
Савгира В. Особливості ставлення дітей старшого дошкільного віку до батьківських вимог і заборон	131
Сардарян М. Психологічні особливості творчої особистості.....	134
Свінтозельська К. Особливості впливу Я-концепції на професійне самовизначення старшокласників	137
Солодка В. Експериментальне дослідження проблеми саморегуляції як важливої функції психіки людини	139
Строїнська Д. Психологічні особливості кропінь-стратегій особистості	141
Сукнацька А. Самотність і особливості її переживання в юнацькому віці ...	144
Товстун Р. Заздрість як соціально-психологічний феномен	147
Хомік Т. Психологічний аналіз проблеми стресостійкості студентів у сучасній психологічній науці.....	149
Чебан Д. Мотиви, які сприяють успішному навчанню студентів.....	151
Чмелюк Т. Формування та розвиток моральних якостей дошкільників засобами казкотерапії	152
Шахрайчук І. Психологічні основи формування структури цінностей сучасної молоді	154
Широких А. Роль самоідентифікації у життєвому проектуванні особистості.....	157
Якимчук М. Комунікативна креативність як компонент самопізнання індивіда	158
Марценюк А. Психологічні особливості ставлення до сексу в особистості у періоді ранньої дорослості	161

Романюк В. Функціональні резерви організму та здоров'я людини..... 165

реактивною та особистісною тривожністю. При цьому реалізація творчого потенціалу забезпечує ефективну адаптацію особистості у соціумі [1].

Таким чином, психофізіологічні складові творчого потенціалу особистості у морфологічному і функціональному зв'язку із реактивністю включають: тип конституції (соматотип) – тип нервової системи (динаміка процесів збудження і гальмування, а також їх врівноваженість і рухливість) – особливості автономної нервової системи (активність симпатичного і парасимпатичного відділу) – тип темпераменту – особливості функціональної асиметрії півкуль головного мозку – співвідношення сигнальних (інформаційних) систем – специфіка стресостійкості та стресуразливості особистості – особливості реактивної та особистісної тривожності.

Окремої уваги заслуговують дослідження щодо стратегії та технології розкриття творчого потенціалу особистості із залученням специфічних емоційних та мотиваційних механізмів – формування особистісної творчої домінанти та відповідної позитивної звички при різних формах діяльності, у т.ч. під час навчального процесу.

У зв'язку з цим відповідні системні дослідження щодо психофізіологічних складових творчого потенціалу особистості із врахуванням вікових і статевих, а також еколого-географічних особливостей під час навчання проводяться в умовах лабораторії психофізіології та клінічної психології із студентами денної та заочної форми навчання.

Список використаних джерел

1. Вахрушева Я., Романюк В. Творчість та соціальне здоров'я особистості // Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. – Випуск 11. – Рівне: РДГУ, 2017. – С. 23-25.
2. Воробйов А.М. Психофізіологічні аспекти творчості / А.М.Воробйов, В.Л.Романюк, О.В.Сторож// Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова: Зб. наук. праць. – Серія № 12. Психологія. – Випуск 6 (30). – Ч. II. – К.: НПУ, 2005. – С. 22-31.
3. Філімонов В.І. Клінічна фізіологія / В.І. Філімонов. – К.: Медицина, 2013. – С. 186-199.

УДК 159.923.4 – 051

МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ПОЗИТИВНОЇ «Я-КОНЦЕПЦІЇ» МАЙБУТНІХ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ

Работій Марія, здобувач вищої освіти, РДГУ

Керівник: Артемова О.І., кандидат педагогічних наук, доцент

Інтерес з боку психології до проблематики вивчення „Я-концепції”, яка набула упродовж останнього часу сталого характеру, зумовлено низкою

обставин, як власне теоретичного, так і практичного порядку. З одного боку, це пояснюється як внутрішньою логікою розвитку психології і відповідно до цього зміною ракурсу осмислення нею своїх засадних принципів і концептуального апарату, з іншого – суспільними запитами до системи освіти, що вимагає від психології дійової допомоги у забезпеченні процесу переорієнтації останньої на нову навчально-виховну модель підготовки наступної генерації до нового етапу в житті.

Формування особистості людини триває все життя, втім період навчання у вищій школі відіграє особливу роль у цьому процесі. Саме в цей час у студента закладаються основи тих якостей спеціаліста, з якими він ввійде в нову для нього атмосферу діяльності, де відбуватиметься його подальший розвиток як особистості. Тому питання особистісного становлення студентів в аспекті їхньої професійної діяльності має постійно знаходитися в центрі уваги вищої школи. Для цього система навчально-освітнього процесу повинна бути вибудована на ґрунті гармонізації розвитку студента і як особистості, і як фахівця.

Основну концептуальну парадигму проблеми Я-концепції сформували представники гуманістичної психології (Р.Бернс, Ч.Кулі, А.Маслоу, Р.Мей, Дж.Мід, Дж. Олпорт, К.Роджерс та ін.). Я-концепція як динамічна система уявлень особистості про себе, що існують в усвідомлюваній та неусвідомлюваній формах, в поєднанні з їх емоційно забарвленою оцінкою та поведінковою реакцією, була об'єктом вивчення і вітчизняних дослідників. Так, психологічний зміст поняття “Я-концепція” розкрито в роботах М.Й. Боришевського, Т.В. Говорун, І.С. Кона, Ю.М. Орлова, О.Т. Соколової, В.В. Століна, П.Р. Чамати, І.І. Чеснокової та ін. Структура Я-концепції особистості та психологічні характеристики її основних компонентів висвітлені в роботах О.Г. Асмолова, К.А. Абульханова-Славської, І.Д. Беха, М.Й. Боришевського, Л.В. Бороздіної, Л.В. Долинської, Р.М. Грановської, О.Є. Гуменюк, А.В. Захарової, Г.І. Ліпкіної, С.Д. Максименка, А.В. Петровського, Л.С. Рубінштейна, О.Т. Соколової, В.В. Століна, І.І. Чеснокової та ін.. У деяких дослідженнях з'ясовувались функції Я-концепції в різних видах діяльності та поведінці (М. Й. Боришевський, Т.В. Дмитрова, І.С. Кон, Г.К. Радчук, В.І. Юрченко та ін.). Віковій динаміці формування Я-концепції присвячені роботи І.С. Кона, С.Б. Кузикової, І.А. Слободянюка, Л.М. Співак та ін..

На актуальність проблеми формування професійно важливих якостей особистості майбутнього психолога наголошують українські дослідники О.Ф. Бондаренко, С.В. Васьковська, Ж.П. Вірна, В.В. Власенко, П.П. Горностай, Л.В. Долинська, Ю.Г. Долінська, В.І. Карікаш, Н.Л. Коломінський В.Г. Панок, Н.І. Пов'якель, Л.Г. Терлецька, Л.І. Уманець,

Н.В. Чепелева, Т.Н. Щербакова, Т.С. Яценко. Водночас вивчення наукової літератури з проблеми Я-концепції показало відсутність досліджень щодо факторів впливу на становлення Я-концепції особистості майбутнього практичного психолога в умовах вищої школи.

Я-концепція – це оціночно-пізнавальна система, що переживається і більш-менш усвідомлюється індивідом. На її основі складається ставлення індивіда до себе та до інших. Ставлення до себе спирається на самооцінку своїх можливостей, здібностей, характеру [3, с.109]

Модель розвитку позитивної Я-концепції майбутнього практичного психолога включає психологічні структури, куди входять ролі особливих компонентів: усвідомлення своєї тотожності, усвідомлення свого власного «Я» як активного, діяльного початку, усвідомлення своїх психічних властивостей і якостей та певну систему соціальних самооцінок. Всі ці елементи пов'язані один з одним функціонально і генетично, але формуються вони одночасно.

Проблема формування позитивної Я-концепції у студентів завжди є актуальною через з'ясування особливостей особистісного становлення студентів вищих навчальних закладів із перспективною проєкцією на професійну діяльність у майбутньому [2, с.52]. Стрижнем сучасного навчання є формування позитивної «Я-концепції» особистості, яка сприяє всебічному розвитку особистості. В умовах навчання у вищому навчальному закладі та освоєння професійних знань, умінь і навичок, у особистості формується образ «Я–професіонал». Цей образ формується у процесі подолання перешкод на шляху до професійного становлення: правильний вибір професійного спрямування, подолання бар'єрів адаптації до навчання, корекція особистісних особливостей, які не співвідносяться з обраною професією, потреба у додатковому навчанні за певним напрямком, засвоєння знань, умінь, навичок, та подальший пошук роботи. Подолавши усі ці, та багато інших перешкод, студенти-випускники, формують власний образ «Я-професіонала», який впливатиме на подальший вступ, адаптацію у роботу та подальше її виконання [2, с. 53].

І.П. Андрійчук досліджувала проблему формування позитивної Я-концепції у процесі професійної підготовки психологів. Модель особистості психолога містить у собі важливі особистісні риси та якості, які вона об'єднує у поняття позитивна Я-концепція, показниками якої є адекватність і сталість самооцінки, високий рівень самоповаги, домінування інтернальних тенденцій локусу контролю, відсутність внутрішньоособистісних проблем та особистої тривожності [1].

Формування позитивної „Я-концепції" майбутнього фахівця - одне з пріоритетних завдань вищої школи, порівняно навіть із традиційним

розвитком професійних здібностей, вдосконаленням спеціальної підготовки, поглибленням фахових знань тощо. Студенти з позитивною „Я-концепцією” вирізняються високою і, здебільшого, адекватною самооцінкою професійних здібностей, особистісних якостей і результатів своєї професійно-навчальної діяльності.

Список використаних джерел

1. Андрійчук І.П. Формування позитивної Я-концепції особистості майбутніх практичних психологів у процесі професійної підготовки: Автореферат дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / І. П. Андрійчук / Національний педагогічний університет ім. М.П.Драгоманова. – К., 2003. – 20 с.
2. Главінська О. Д. Становлення Я-концепції в просторі професійного самовизначення молоді / О. Д. Главінська, Н. О. Хувавцева // Психологія: реальність та перспективи : Зб. наук. праць Рівненського державного гуманітарного університету. – Рівне : ТзОВ "Дока-Центр", 2013. – Вип. 2. – С. 52-54.
3. Шадських Ю.Г. Психологія і педагогіка: Навчальний посібник. – 2-ге вид., виправл. – Львів: «Магнолія 2006», 2009. – 320 с.

УДК 159.955.4+159.923 – 026.15

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ОСОБИСТІСНОЇ РЕФЛЕКСІЇ ТА КРЕАТИВНОСТІ

Ребій Іванна, здобувач вищої освіти, РДГУ

Керівник: Савуляк В.О., старший викладач

На сучасному етапі серед різноманітних напрямів дослідження особистісної рефлексії найбільш перспективним є вивчення такого її аспекту, згідно з яким рефлексія ідентифікується з креативним процесом. На сьогодні доведено диференційованість впливу окремих показників рефлексії та креативності на окремі підсистеми особистості, показано різноспрямованість особистісної рефлексії та креативності у саморозвитку особистості: перша пов'язана з соціальним (етичним) спрямуванням розвитку, друга – з його орієнтацією на індивідуальний успіх.

Саме це дозволило показати, що структурно-функціональна організація особистісного розвитку утворюється двома підсистемами: прогресивною, в якій відображується спрямування розвитку особистості на індивідуальний успіх та інтергресивною – на взаєморозвиток, співпрацю, урахування інтересів інших людей, побудову міжособистісних відносин. До прогресивної підсистеми входять компоненти: самовираження та саморегуляція; до інтергресивної – підсистеми взаєморозвиток та ідеальне Я.

Наукове видання

**Актуальні питання психологічної науки.
Альманах студентського наукового товариства**

Випуск 12

Наукове редагування – доц. Романюк В.Л.
Відповідальний за випуск – проф. Воробйов А.М.

Підписано до друку 1.06.2018 р.
Формат 60x80/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman
Умовн. друк арк. 13,8. Тираж 150 прим.

вул. С. Бандери, 12, м. Рівне
Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету